

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Ася Димитрова Панджерова

Университет за национално и световно стопанство – София

Професионално направление 3.8. „Икономика“

Научна специалност „Икономика и управление (управление на проекти в туризма)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“ в УНСС – София.

Автор на дисертационния труд: **Тихомир Марианов Драганов**

Тема на дисертационния труд: **„Управление на фамилия туризъм в планинските дестинации“**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1693 / 29.06.2023 г. на Заместник-Ректора по научноизследователска дейност и международно сътрудничество на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на туризма“, Факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“, съгласно Заповед 1062 / 28.04.2017 г. на Ректора на УНСС. През периода 2017 – 2023 г. обучението е осъществено в редовна и задочна форма на обучение. Представени са Заповед № 2936/07.12.2020 от Зам.-ректора по научноизследователска дейност на УНСС г. и Заповед № 2431/29.09.2022 г. на Зам.-ректора по научноизследователска дейност и международно сътрудничество за прекъсване срока на докторантурата, Заповед № 2867/14.10.2021 г. за трансформиране в задочна форма на обучение и Заповед № 687/21.03.2023 г. за нов научен ръководител.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд на тема: „**Управление на фамилния туризъм в планинските дестинации**” е в **общ обем** от 265 страници. Състои се от увод (5 стр.), изложение в три глави (230 стр.), заключение (4 стр.), списък с използваните литературни източници (20 стр.) и приложения (7 стр.). **Структурата** на дисертационния труд се характеризира с много добра последователност, обвързаност и логичност в изложението. Наличен е много добър баланс в обема на трите глави, както и между отделните параграфи.

Изборът на конкретната тема и индивидуалните мотиви за разработката на дисертационния труд са много добре обосновани и са продиктувани от професионалното развитие на докторанта. Темата е **актуална и значима**, като е базирана на проучване на потребителското търсене, в което потребителите ясно насочват своите интереси предимно към обекти с по-малък капацитет, които предоставят възможност за персонализиране на обслужването. **Обектът и предметът** на изследването са коректно дефинирани. **Обект** на научното изследване е семейният планински туризъм. За **предмет** на изследването е възприето управлението на семейния планински рекреативен туризъм. В рамките на дисертационния труд, чрез детайлизирано теоретично и практико-приложно изследване е постигната **целта** на дисертацията. Тя е насочена към създаване на модел за ефективно управление, посредством който да се постигне усъвършенстване на предлагането на семейния рекреативен туристически продукт в районите с основна и разширена специализация в планинския туризъм. За постигането на целта, докторантът дефинира седем **изследователски задачи**, които постига изцяло в отделните глави на представения докторантски труд. В дисертационния труд е формулирана **тезата**, че оптимизирането на управлението на фамилния туризъм в планинските дестинации се постига посредством прилагането на добри практики от ревеню мениджмънта. Формулираната теза се доказва напълно аргументирано в изложението на труда чрез проверката на трите **хипотези**. За реализирането на целите на разработката е използван **методически инструментариум**, включващ прилагането на анализ и синтез, индукция и дедукция, аналогия, сравнителен анализ и анкетно проучване. Поставени са основни **ограничения**. Упоменати са групите **източници на информационно осигуряване**, като са изведени най-значимите автори, изследвали темите, свързани с дестинационния мениджмънт, управлението на фамилния туризъм, маркетинг мениджмънта на планинския рекреативен туризъм, както и инструментариума по създаване на методики за проучване и модели за управление. Открито е **научната новост и полезност** на дисертационния труд. Изведени са **приносът** на изследването и **препоръките** за развитието на планински семеен туризъм в страната.

Използваната литература включва общо 385 съвременни и актуални заглавия на кирилица (94 бр.) и латиница (291 бр.). Тя подпомага задълбочения критичен анализ на изследваната проблематика, изясняването на терминологичните уточнения и понятийния апарат, особено в първа и втора глава на дисертационния труд. В цялата

научна разработка литературните източници са използвани добросъвестно и коректно от докторанта, което позволява да се открие **личния му принос**.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Съдържанието на труда дава основание да се посочи, че структурата, върху която той е изграден, позволява да се приложи напълно последователен и логически обоснован изследователски подход. В композиционно отношение, всяка една от частите на дисертацията е напълно **завършена и самостоятелна**, което дава възможност да се проследи цялостната проблематика на изследването. Получените научно-приложни резултати в дисертационния труд се съдържат в увода и трите глави на разработката.

➤ **В първа глава** на дисертационния труд са направени терминологични уточнения на понятието планински туризъм, като е проследена връзката му с устойчивото развитие. Направена е характеристика на планинския туризъм в България, като са изведени основните видове туристически дейности, практикувани в планините. Извършен е SWOT анализ на планинския туризъм у нас.

За целите на анализа на научното изследване и с цел разясняване на предмета на дисертационния труд във втори параграф на дисертационния труд са изведени характеристиките на планинските ресурси и последиците за туризма. Представена е концептуална рамка за въпросите на туризма в планинските райони, която разглежда планирането и управлението на планинските пътувания сред природата като съществен въпрос относно предлагането, търсенето и управлението на планинския туризъм. Акцент е поставен върху профила на потребителите на планински туристически продукт.

В третия параграф на първа глава на дисертационния труд фокусът е поставен върху туристическа политика в планинските дестинации. Представени са туристически политики за планините на европейско, национално и регионално ниво. Изследвана е устойчивостта на планинския туризъм. Формулирани са ключови въпроси с оглед на укрепването устойчивостта на планинския туризъм.

➤ **Втора глава** на дисертационния труд е посветена на същността и спецификата на семейния туризъм. В първи параграф вниманието е насочено към класификацията, видове и историческите корени на фамилния туризъм. Изведени са предпоставките за развитие на съвременния фамилен туризъм, неговата характеристика и организация.

Вторият параграф на настоящата глава представя в детайли устойчивото развитие и предизвикателства пред семейния туристически бизнес в планинските дестинации. Направен е изцяло авторов модел за планинска семейна дестинация.

Не на последно място по значимост, във втора глава е открито значението на ревеню мениджмънта, като инструмент за ценообразуването в семейното хотелиерство. Подробно са представени положителните и отрицателните ефекти на ревеню мениджмънта върху клиентите.

В трети параграф на втора глава на дисертацията изследователският интерес е насочен към добрите практики в управлението на семейния туризъм в планинските дестинации. Представени са топ туристическите дестинации за семейна ваканция. Не е подминат въпроса за приложимостта на добрите практики за развитието на планинския туризъм.

➤ Практическата приложимост на разгледаните теоретични постановки в първа и втора глава са илюстрирани в **трета глава** на дисертационния труд. Тя представя възможностите за развитие на фамилния туризъм в туристически район Стара планина.

Направена е методологична рамка на изследване на обекти за планински семеен туризъм. Емпиричното проучване е изградено на предварително формулиран инструментариум, който включва следните елементи – предмет на емпиричното изследване, цел и задачи, обект и обхват, изисквания за достоверност, както и работни хипотези. Акцент е поставен върху аргументите относно приложението на инструментите на ревеню мениджмънта.. Авторът е разработил модел за управление на семейния туризъм за район Стара планина.

Гореизложеното в настоящата точка от становището ми, позволява с убеденост да твърдя, че трите хипотези, формулирани в увода на дисертационния труд, са напълно постигнати и доказани. Резултатите от представения дисертационен труд доказват формулираната теза, че оптимизирането на управлението на фамилния туризъм в планинските дестинации се постига посредством прилагането на добрите практики от ревеню мениджмънта.. В трите глави на дисертационния труд са налице авторови съждения, констатации и анализи, което придава на разработката научен и научно-приложен характер.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

По наше мнение, в дисертацията се открояват следните научни и научно-приложни приноси:

➤ На базата на изведените теоретични основи за планинския туризъм, са конкретизирани особеностите в управлението на планинските туристически дестинации.

➤ Определена е спецификата на семейния туризъм и са очертани предизвикателствата пред управлението фамилни обекти в планински дестинации.

➤ Изследвана е корелацията между устойчивото развитие на дестинациите и фамилния туризъм.

➤ Създадена е методологична рамка на изследване на обекти за планински семеен туризъм.

➤ Разработен е авторов модел за управление на фамилния туризъм за район Стара планина.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторант Тихомир Драганов е представила десет публикации (9 научни доклада и 1 научна статия) в областта на дисертационния труд, всички от които са излезли от печат. Всички публикации са по темата на дисертационния труд и по същество представляват отделни негови части, посветени на различни аспекти на дисертационния труд. Те са станали достояние на научната общност в и извън УНСС и съществено превишават изискванията по отношение на публикациите, необходими за присъждане на образователната и научна степен „доктор”.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд е в обем от 57 стр. Той е изготвен в съответствие с установените изисквания към обема и съдържанието на авторефератите. Авторефератът дава точна и пълна представа за съдържанието, структурата и основните изводи на дисертационния труд. Представена е декларация, че дисертационният труд е изцяло авторски продукт и че при неговото разработване не са ползвани чужди публикации и разработки в нарушение на авторските им права.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Отчитайки безспорните достойнства на представения дисертационен труд, нямам критични бележки към докторант Тихомир Драганов. Бих препоръчала, в бъдещата си научноизследователска работа, докторантът да проучи възможностите за финансиране на семейния туризъм посредством фондовете на Европейския съюз.

8. Заключение

В заключение, общата ми оценка за дисертационния труд на докторант Тихомир Марианов Драганов е силно положителна. Представеният за рецензиране дисертационен труд „Управление на фамилия туризъм в планинските дестинации“ представлява цялостно, оригинално научно и научно-приложно изследване. В него критично са представени и анализирани важни въпроси за теорията и практиката на семейния туризъм. Цялостното съдържание, изводите и съдържащите се в изследването научни приноси ми дават основание да препоръчам на членовете на Уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на **ТИХОМИР МАРИАНОВ ДРАГАНОВ** – задочен докторант в катедра „Икономика на туризма” към факултет „Икономика на инфраструктурата” на УНСС.

25.08.2023 г.
София

Подпис:
(доц. д-р Ася Панджерова)